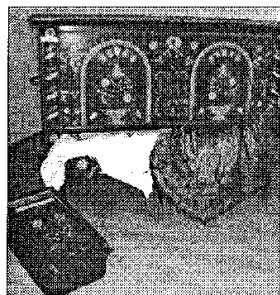

Кокице су прве легле на леђа

Пре скоро три stoleћа почели су се насељавати Словаци по јужној Угарској и Румунији, тзв. Доњој земљи, па је све те крајеве темељно прешпартала мр Јармила Гербоцова, кустос Словачког народног музеја, припремајући велику тематску изложбу "Традиционална словачка свадба у Доњој земљи", која је зимус је први пут представљена на Братиславској тврђави. У Стару Пазову је поставка стигла из Кулпина, а турнеју ће касније наставити у Падини, Ковачици и почетком јесени у београдском Етнографском музеју. Како рече директор Словачког народног музеја др Петер Мараки, "ову изложбу смо доживели као велику културну светковину и постидели смо се што нисмо у Сло-

их налазиле на паорским радним акцијама као што је кружење кукуруза, црквеним свечаностима и веселицама, које су Словаци у Војводини организовали у крчмама. Неретко би иницијатива кретала од девојке, која би, у знак наклоности изабранику даривала руком везени пешкир, а као доказ да је девојка прихваћена, женик је будућој невести поклањао прстен.

Они који опслужују свадбену трпезу доносе најпре испред старојка (старог свата), а затим и испред осталих сватова, све по реду: од кокошије суше, паприкаша, сосова и куваног меса до торте, ситних колача, штрудле с маком... Печена кокош се обавезно ставља испред старојка. Ритуал послуживања праћен је пљивим и еротизова-

Код свекрве се не иде празникруку

вачкој успели да сачувамо ни део оваквог културног блага, као наша браћа у Доњој земљи". Велина од двеста експоната - народне ношње, девојачка спрема, старе увеличане фотографије - генерацијама је чувана по кућама Словака из Ердевића, Ковачице, Пивница,

Ношња за свечарске прилике

Арадска, Кулпина, Кисача, затим Белевске Чабе, Питваропа и Словенског Колмоша у Мађарској, Растиславаца, Матушкова и Галанга у Словачкој, Илока у Хрватској, те Надлака у Румунији.

Свадбе никад нису бивале у време ношта и адвента (шест недеља пре Божића), а најчешће су прирађиване у јесен и о поклацима. Девојке су се до средине минулог stoleћа удавале веома младе, са 15-16 година, а брачне партнере су им често бирали родитељи. Саме би

Много пре феминисткиња, Словакиње у Војводини практиковале су еманципацију, па су малолетне снаше знале да стидљивим момцима као знак наклоности пошаљу везени пешкир и чекале да убрзо на дар добију прстен

ваним песмама, враголанкама. Једна од њих гласи: "Кокош ова пре свог смака/ по дворитишту кокодака/ ал' одавно жива није/ нск се једе, нек се пије!! Обрните унис ноге/ да б' у лонац стати могле/ да би масна била супа/ куварница коку очерупа/ резанци јој друштво праве/ свато-

Парадни портрет тек венчаних

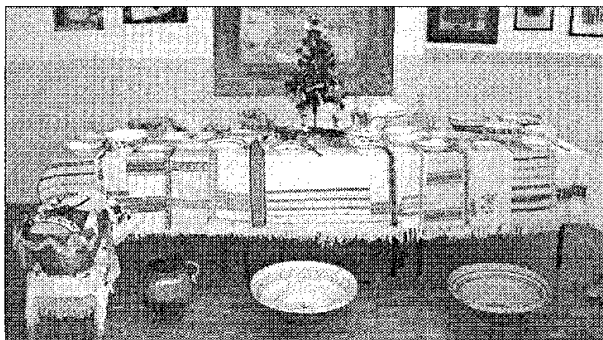
Фото: Б. Ракочевих

носи на свадбenu вичеру, на којој се гостима увек нуди скоро исти јеловник, а јела се послужују истим. од давнина устаљеним редосле-

за бригу током одрастања, млада се захваљује и свекрви што је одгајила сина, њеног мужа, и што ју је примила под своју стреху као нову кћерку. "Још само неколико тренутака сам у родном дому и молим да сви чују што ћу рећи. Најдражи мој оче, мајчице моја премила. Наша срца снажно бију, очи наше сузе лију. Дошло је време да се растајемо. Оче мој предраги, хвала вам што сте ме на добри пут извели и само доброме научили. Мајко моја из куће вам кћер одлази, бол вам тешки налази, али дуго остат неће, смећни нам се сунце срће. Хвала нама, родитељи мили, што сте овакве дарове мени припремили."

Једино се код војвођанских Словака срећу и деце свадбене игре. Креативне иницијативе свадбених играча озрасталих приређују деца, пре свега за себе, а онда и за родитеље, па и за публику. Најпре поделе улоге, као у правој свадби, одреде ко ће ко бити, од младожење и младе до родитеља, свекрвника, старојка и осталих сватова. Ове свадбене игре се приређују са пуно топлине, искрености и неодољивог децјег шарма. Подражавају малишани родитеље, који обавезно сносе тронкове фотографисања "венчања и свадбе". Да би све било као заправо.

Б. Ракочевих

Пре одласка из родне куће невеста љуби сваки ћошак стола

ви ће њих да славе/ ко зна чиме зачињени/ дошпаните тајну мени./ Ој, кокице обарена/ поједте прва смена."

Јармила Гербоцова каже да се не могу наћи два места која насељавају Словаци, где је сватовски церемонијал био истоветан. У неким местима су сачувани целовити ритуали, који се одвијају по строго утврђеном сценарију, док су у другима обичаји сачувани у већој или мањој мери, без чврсте унутрашње структуре. Али, то се не од-

дом. Такође, вичеру увек најављује старојко, тачно у 20 сати, клишираном заповешћу: „С бојжом помоћу, нека почне."

Дирљив је опроштај младе са породицом, посебно са мајком и оцем. Поред текстуалног дела опроштаја, овај ритуал је праћен кретањем око стола и целивањем његових углова. Невеста се опршта не само пред одлазак на венчање и након повратка из цркве, већ и пре него што је одведу у младожењин дом. Осим родитељима